

(7) Čína a Západ III – konstruování identity

- moderní čínská literatura

Liang Qichao:

Pokud chce člověk napravit národ, musí nejprve napravit beletrii. Pokud chce napravit náboženství, musí nejprve napravit beletrii. Pokud chce napravit politiku, musí nejprve napravit beletrii. Pokud chce napravit společenské zvyky, musí nejprve napravit beletrii. Pokud chce napravit vzdělanost a umění, musí nejprve napravit beletrii. Dokonce i pokud chce napravit lidskou mysl a přetvořit její charakter, musí nejprve napravit beletrii. Proč je tomu tak? Protože beletrie má mocný vliv na způsoby lidí.

- všechny špatnosti tradiční čínské společnosti jsou v důsledku špatné beletrie; nutno vytvořit novou

Reforma vládnutí musí začít revolucí v literatuře! Náprava lidu musí začít nápravou literatury (beletrie)!

- moderní čínská filozofie

Fung Yu-lan (1895-1990):

Čínská filozofie [...], pokud jde o metodologii v západním smyslu, zaujímá ve srovnání s filozofií Západu nebo Indie velmi skromnou pozici. [...] Většina čínských filozofických škol učila metodu, jež se nazývá „světectví uvnitř a královskost navenek“ (nei sheng wai wang). „Světcem uvnitř“ je ten, kdo rozvinul ve své osobnosti charizmatickou sílu/ctnost (de). „Králem navenek“ je ten, kdo dosáhl velkých úspěchů ve světě. Nejvyšším ideálem pro člověka je mít zároveň charizmatickou sílu světce a úspěchy vládců, a tak dosáhnout toho, co se nazývá král-světce, nebo – podle Platóna – král-filozof.

[...] Čínská filozofie [...] kvůli svému důrazu na metodu „světectví uvnitř“ se hluboce věnovala metodám sebekultivace, neboli metodě „vedení studia“. V tomto ohledu Čína skutečně může nabídnout velký příspěvek.

Místo, které v čínské kultuře zaujímala filozofie, je srovnatelné s rolí náboženství v jiných kulturách. V Číně byla filozofie zájmem každého vzdělaného člověka. Ve starých dobách, pokud měl člověk nějaké vzdělání, první, co studoval, byla filozofie. [...] Číňané, ve srovnání s jinými kulturami, neměli velký zájem o náboženství, protože jejich hlavním zájmem byla filozofie. Číňané nejsou náboženští, neboť jsou filozofičtí. [...] Veškerou touhu po tom, co je za viditelným světem, uspokojovali skrze filozofii.

→Moderní termíny:

宗教 zōngjiào / cung-t'iao	= náboženství
哲学 zhéxué / če-süe	= filozofie
文学 wénxué / wen-süe	= literatura

Náboženství v Číně

Konfucius:

Mistr nikdy nemluvil o zázracích, o siláckých kouscích, o nepravidelnostech v přírodním koloběhu nebo o nadpřirozených bytostech.

Ji Lu se tázal, jak má člověk sloužit duchům a bohům. Privil Mistr: „Jak můžeš sloužit duchům, když dosud neumíš sloužit lidem?“ Ji Lu se potom odvážil otázky o smrti. Privil Mistr: „Jak se můžeš něco dovědět o smrti, dokud nic nevíš o životě?“

Fan Chi se tázal po moudrosti. Privil Mistr: „Moudrý budiž zván ten, jenž opatřuje svým poddaným to, co jim po právu náleží, kdo uctívá duchy a božstva a udržuje je v povzdálí.“

Xunzi:

Když lidé obětují, aby pršelo, a následně skutečně prší, co to znamená? Odpovídám: Nic to neznamená, je to stejné, jako když neobětují, a stejně prší. Při zatmění slunce nebo měsíce se [lidé] snaží [rituálně] pomáhat, když je sucho, obětují za déšť, a důležité věci rozhodují teprve poté, co provedli věštbé úkony. Provedením těchto úkonů však nedosáhnou toho, o co usilují – pouze tomu dodají zdobenou ceremoniální formu (wen). Proto platí, že ušlechtilý muž (junzi) to považuje za zdobnou ceremonii, avšak lid to považuje za [komunikaci] s božstvy (shen). Považovat to za zdobnou ceremonii je příznivé, ale považovat to za [komunikaci] s božstvy je nepříznivé.

Laozi (Lao-c’):

Když je svět spravován správnou metodou (dao), duchové se neprojevují jako božské síly. Není to však tak, že by neměli svou božskou sílu – svou silou neškodí lidem. Ale ani mudrci/božští vladaři (shengren) neškodí duchům. Když se mudrci a duchové navzájem nezraňují, jejich síly (de) se spojují a přivádějí [celý svět] zpět k řádu.

→ Další zdroje představy o nenáboženskosti čínské kultury:

– jezuité, Max Weber, většina moderní sinologie až do posledních desetiletí

Max Weber (1864–1920)

Pravou cestou ke spáse [v konfucianismu] je přizpůsobit se věčným nadbožským řádům světa – dao – čili sociálním požadavkům soužití plynoucím z kosmické harmonie, především se tedy uctivě zařadit pod pevný řád světské moci. Odpovídajícím ideálem jedince bylo utvářet své Já ve všestranně harmonicky vyváženou osobnost.

V protestantismu naopak podle Webera radikální rozdíl mezi Bohem a zkaženým světem měl za následek „skutečně nekonečný úkol racionálně si podrobit a ovládnout svět, tj. racionální, objektivní ‘pokrok’. Tento úkol racionální transformace světa stojí v kontrastu vůči konfuciánskému přizpůsobení se světu“.

Oldřich Král:

U Konfucia šlo o naprostou nedotčenost náboženským zájmem. Tradiční náboženství se v Číně záhy rozpadla, právě tak jako jakýkoliv ucelenější systém mytologický. Kromě běžných animistických pověr zůstaly živé jen lokální rituály, především rituály pohřební, ale bez zvláštního odkazu k dimenzi náboženské. Filozofický rozum neživila vzpoura vůči ideji náboženské. Ta už nebyla.

→ Vylučování, marginalizace náboženství v čínské kultuře:

lidová kultura vs. kultura elitní – tato dichotomie dosud silně poznamenává náš pohled na čínskou kulturu (malá tradice vs. velká tradice)

jezuíta Louis Le Comte (konec 17. století):

Co Číňané potřebují, pokud jde o objekt uctívání, je něco, co ohromí jejich smysly. Nádherné ozdoby, zpěv, procesí, zvuk zvonů a hudebních nástrojů v církevních obřadech – to je to, co odpovídá jejich vkusu.

Li Yih-yuan (současný badatel):

Ideál harmonických mezilidských vztahů patří k nejhluběji zakořeněným rysům čínské civilizace a pravděpodobně je také příčinou toho, že v čínské společnosti se stále udržují různé formy autoritativní patriarchální rodiny a kult předků. Značnou popularitu si udržují také různé formy uctívání nadpřirozených sil úzce související s kultem předků. Toto vše vytváří systém mezilidských vztahů, jenž se dotýká nejen koexistence lidí na zemi, ale také harmonicky spojuje přirozený svět se světem nadpřirozeným. Tento systém harmonie a rovnováhy není ničím menším než osou, která propojuje velkou a malou tradici. V tzv. velké tradici je kladen větší důraz na abstraktní koncepty, zatímco malá tradice věnuje větší pozornost rituálnímu jednání, nicméně v základě jsou obě společného původu, obě jsou různými stranami téže mince.

Liang Qichao:

Ctnosti lidu, moudrost lidu a vitalita lidu jsou tím největším základem pro politiku, akademické studium a technologie. Pokud nepoužijeme to první [tj. lid], ale pouze převezmeme to druhé [od Západu], pak „zanedbáme kořen a budeme zalévat větve“. To by bylo jako spatřit bublající pramen a vzít z něj vodu a nalít ji do vlastní suché jámy.

„Harmonie“ (hexie 和谐):

Zhongyong („Realizace vyváženosti“):

Když ještě není vzbuzena radost ani hněv, smutek ani veselost, nazývá se to vyváženost (zhong 中). Když jsou vzbuzeny, ale jsou uměřené, nazývá se to harmonie (he 和). Vyváženost je velikým kořenem, [ze kterého vycházejí všechny lidské aktivity]. Harmonie je cesta (dao 道), které se mají všechny lidské aktivity držet. Je-li dosaženo vyváženosti a harmonie, zaujmají Nebe a Země své pravé místo a všechny věci a bytosti řádně prospívají.

Xunzi:

Vliv hudby na člověka je hluboký a proměny, které hudba v člověku způsobí, mohou být náhlé. Pokud je hudba vyvážená, lid bude harmonicky fungovat a nebude mít sklon ke vzpurnosti a chaosu. Pokud je hudba vážná a vznešená, lid bude jednotný. Pokud bude lid harmonický a jednotný, armáda bude silná, města budou bezpečně hájena a nepřátelské státy si netroufnou je obklíčit a napadnout. Když dávní vládci chtěli pozvednout armádu k válečné kampani, nejprve sjednotili lid. Kdyby luk a šíp nebyly správně nastaveny, ani veliký lučištník Yi by nezasáhl cíl. Kdyby šest koní nebylo v harmonii, ani veliký vozataj Zhaofu by nikam nedojel. Kdyby nadřizení a lid nebyli navzájem loajální a oddaní, ani velcí králové Tang a Wu by nedosáhli vítězství.

Pokud je smysl pro náležitost použit k rozdělení lidí do společenských vrstev, výsledkem je harmonie. Pokud existuje harmonie mezi společenskými vrstvami, výsledkem je jednota. Výsledkem jednoty je síla, výsledkem síly je moc. Výsledkem moci je stav, kdy není nic, co by nemohlo být přemoženo.

Pán ze Shangu:

Proto tvrdím, že pokud jsou uplatňovány těžké tresty, které zasáhnou celou rodinu, lidé si netroufnou provinit se a žádné tresty nebudou vlastně potřeba. Dávní králové nepopravovali lidi, nemrzačili je useknutím chodidel a nevypalovali jim cejch na tvář proto, že by lidi chtěli zraňovat, nýbrž proto, aby zamezili zločinům a zastavili přestupky. Není lepší způsob, jak zamezit zločinům a zastavit přestupky, než těžké tresty. Pokud jsou tresty těžké a není před nimi úniku, lidé si netroufnou provinit se a ve státě nebude nikdo trestán.

Hu Jintao:

China will pursue a scientific outlook on development that makes economic and social development people-oriented, comprehensive, balanced and sustainable. We will work to strike a proper balance between urban and rural development, development among regions, economic and social development, development of man and nature, and domestic development and opening wider to the outside world. It is also rooted in the cultural heritages of the Chinese nation.

Harmonická společnost (*hexie shehui* 和谐社会)

Wo bei hexie le. 我被和谐了。 = Byl jsem zharmonizován.